

UN MORMÂNT DE INHUMAȚIE DESCOPERIT LA PLATONEȘTI–VALEA BABII, JUD. IALOMIȚA (SEC. V-IV A. CHR.)

Elena Rența

Abstract: During the 2002 archaeological investigations in the Early Iron Age settlement at Platonești–Valea Babii, an inhumation tomb was discovered, with a skeleton in extended burial on the back, aligned W–E. Next to it there was a knife, an iron lance tip and a bronze arrow tip. According to its characteristics and funerary inventory, we can date the tomb from the second half of the 5th century B.C. up to the 4th century B.C. and link it to the last Scythian wave defeated by Philip II in 339 B.C.

Key words: Platonești–Valea Babii, Late Hallstattian Period, funerary discovery

Cuvinte cheie: Platonești–Valea Babii, perioada Hallstattiană târzie, mormânt

Platoul Hagieni, sau Podișul Hagieni, cum l-a numit G. Vâlsan, face parte din subdiviziunea Bărăganul Hagienilor sau Feteștilor pe care G. Murgoci (1910) îl considera ca fiind un martor de eroziune mărginit de un vechi braț al Dunării pe direcția Văii Jegălia, înălțimile sale maxime depășesc 90 m în rama nordică. Acesta este brăzdat de văi adânci, mărginite de maluri abrupte care formează adevărate peninsule, dintre care amintim *Valea lui Bursuc*, *Valea lui Jurcă*, *Valea Dâlma* și *Valea Babii* (Fig. 1).

Descoperit în anul 2002 în cursul cercetărilor arheologice din așezarea hallstattiană timpurie¹, complexul arheologic analizat în această lucrare perfora o zonă de cenușă provenită de la locuința de suprafață nr. 1 a așezării Babadag II, din care au fost antrenate fragmente ceramice specifice acestei culturi, bucăți de chirpic cu impresiuni de nuiiele, o ceașcă de tipul cu toartă supraînălțată. Groapa avea o formă rectangulară, scheletul era orientat V–E, așezat întins pe spate cu brațele pe lângă corp, iar picioarele drepte și paralele. Pe partea dreaptă a scheletului și sudică a gropii, a cărui perete pare intenționat lărgit, au fost descoperite oase de bovidu de la o ofrandă de carne² (Fig. 2). Printre aceste oseminte se afla și o lamă de cuțit din fier cu lungimea de 12,5 cm, lățimea maximă de 2 cm, ușor curbată spre mâner (Fig. 2/5) și o mică piesă (cca. 2,2 × 2 cm), tot din fier, din care s-au recuperat fragmente (Fig. 2/3). Perpendicular pe femurul strâns a fost descoperit un vârf din fier (Fig. 2/2) iar lângă falangele de la mâna stângă, un vârf de săgeată din bronz cu trei muchii (Fig. 2/4). În partea dreaptă a craniului și paralel cu el, cu vârful îndreptat spre peretele vestic al gropii, a fost descoperit un vârf de lance din fier (Fig. 2/1) care avea în tubul de înmănușare o pulbere fină cu aspect de ocră roșu. Fără analiza acesteia, nu putem avea o certitudine în ceea ce privește natura sa. Piesa are lungimea totală de 33 cm, lățimea maximă de 4,3 cm, lungimea tubului de înmănușare de 10,2 cm, iar diametrul acestuia de 3,2 cm.

Materialul faunistic aparține unui individ, cu vârsta de 3,5-4 ani, din specia *Bos taurus* (vita domestică). Lipsa urmelor de intervenție umană la nivelul oaselor membrului anterior și posterior stâng și conexiunea anatomică indică depunerea unei ofrande de carne. Probabil că

¹ Date preliminare despre acest complex arheologic au fost publicate în Rența 2003, 237, unde, dintr-o eroare de tehnoredactare, a apărut ca mormânt de incineratie și a fost datat ceva mai târziu.

² Ilustrația a fost realizată de Fl. Dincă, tehnician-proiectant la Muzeul Județean Ialomița.

omoplatul și o parte a zonei coxale aveau, de asemenea, carne pe ele. Oasele provenind de la coaste indică o tranșare în cel puțin trei părți înainte de depunere³.

La Chișcani, jud. Brăila, într-un mormânt de inhumație, cu scheletul întins pe spate și brațele pe lângă corp, orientat V-E, între peretele gropii și craniu, au fost descoperite oase de bovidu iar între coastele de la ofranda de carne s-a aflat un cuțit din fier cu plăsele din os. Mormântul a făcut parte dintr-o necropolă cu peste 30 de morminte, în interiorul căreia s-a observat o organizare pe nuclee de 4-5 morminte plane de inhumație. Aceasta a fost datată în a doua jumătate a sec. IV a.Chr., posibil între 350-325 a.Chr., și a aparținut, probabil, unei populații scitice sedentarizate.

La Grădiștea, jud. Brăila, pe o popină din partea dreaptă a râului Buzău, în apropiere de șoseaua Brăila-Râmnicu Sărat, înainte de intrarea în localitate, au fost descoperite trei morminte care prezintă asemănări cu descoperirea de la Platonești-Valea Babii. Astfel, M.6, cu scheletul așezat pe spate în poziție întinsă și brațele pe lângă corp, orientat V-E, avea urme de ocră pe oase și ofrandă de carne de bovidu (picioare și coaste) așezată între peretele gropii și craniu, pe direcția sud-vestică. Între piesele de inventar s-au aflat și un cuțit din fier așezat lângă antebrațul drept și patru vârfuri de săgeți din bronz cu trei muchii lângă șoldul stâng. Al doilea schelet (M.10), de asemenea, așezat pe spate în poziție întinsă, brațul drept pe lângă corp iar cel stâng îndoit din cot și cu palmele pe piept, orientat V-E, avea în partea dreaptă a craniului, spre SV, câteva oase, probabil de bovidu. Din inventarul funerar nu au fost recuperate decât trei vârfuri de săgeți. Cel de-al treilea schelet (M.15), așezat pe spate în poziție întinsă, cu brațul drept arcuit și distanțat de corp, brațul stâng, îndoit și cu palma pe abdomen, picioarele, ușor chircite și înclinate spre dreapta, orientat V-E, a avut în inventarul funerar și un cuțit așezat sub brațul drept. Gropile celor trei morminte aveau o formă relativ ovală.

Ritul funerar, ofranda de carne de bovidu, orientarea V-E, vârfurile de săgeți așezate în poziția firească de purtare, la șoldul stâng, precum și unele piese de inventar au determinat atribuirea celor trei morminte populației de origine scitică, M.6 și M.10 fiind încadrate pe baza vârfurilor de săgeți în sec. IV a.Chr., dar, probabil, și M.15 are aceeași datare.

Așadar, ofranda de carne de bovidu, asociată cu cuțit este atestată la Chișcani și Grădiștea, jud. Brăila. Asocierea dintre elementele de rit, ritual și piesele de inventar de origine nord-pontică a determinat atribuirea etnică populațiilor scitice, mormintele descoperite în zona Brăilei fiind atât plane, cât și tumulare.

Toate aceste descoperiri au fost încadrate între secolele V-IV a.Chr., majoritatea putând fi puse în legătură cu ultimul val scitic de sub conducerea lui Atheas, înfrânt de Filip al II-lea în anul 339 a.Chr., ale cărui rămășițe dispar începând cu această dată⁴.

Pentru descoperirea de la Platonești-Valea Babii cunoaștem analogii și în interiorul arcului carpatic, în cadrul grupului Ciunbrud. Majoritatea scheletelor descoperite aici sunt așezate pe spate în poziție întinsă, cu mici devieri în ceea ce privește poziția brațelor, picioarelor sau craniului care își găsesc, la rândul lor, analogii în nordul Mării Negre. În privința orientării scheletelor, aproximativ 25% sunt orientate V-E, precum cele din necropola de la Târgu Mureș (9 morminte), de la Simeria (2), Războieni-Cetate, Cipău, Ozd (2), Blaj (2) și Fântânele (1). În M.8 și M.13 de la Ozd s-au găsit și urme de ocră, practică bine documentată la sciții din nordul Mării Negre.

³ Cf. A. Bălășescu, *Centrul Național de Cercetări Pluridisciplinare din cadrul Muzeului Național de Istorie a României*.

⁴ Sîrbu 1983, 11-41; Harțuche 1980, 322.

Depunerea de ofrandă de carne este specifică acestui grup de morminte din Transilvania. Pentru un număr de șase necropole (Băița, Blaj, Ciumbrud, Ozd, Teiuș, Târgu Mureș), 73% din morminte aveau ofrandă de carne care se depunea atât la adulți, cât și la copii. Ofranda era, de regulă, depusă la S de schelet împreună cu vasele din mormânt, direct pe pământ, în apropierea acestora. În multe dintre descoperirile din cadrul acestui grup, lângă sau pe ofranda de carne, se afla și un cuțitaș curb, obicei constat și la cele depuse în străchini. Această asociere (ofrandă de carne – cuțitaș curb) a existat în mormintele nr. 6, 8, 11, 14 de la Ozd, 1-2/1969 și 1/1970 de la Teiuș, 5 și 9 de la Târgu Mureș.

Din analiza materialelor osteologice s-a constatat că ponderea o dețineau oasele de ovine, întâlnite de regulă în mormintele de femei, iar în cele de bărbați predominau oasele de bovide. Obiceiul depunerii de ofrande, întâlnit și în necropola de la Ferigile, apare frecvent în lumea scitică nord-pontică unde, pe lângă ovine, care ocupau primul loc, s-au descoperit și ofrande de carne de bovine, cal, porc, păsări și vânat. Această practică este atestată în mormintele tuturor grupelor din zona amintită atât în mormintele tumulare din stepă și silvostepă, cât și în mormintele plane, cum sunt cele de la Isti-su, în vase de metal sau străchini de lut sau direct pe pământ, în cazul bucăților de mari dimensiuni.

La grupele din nordul Mării Negre este atestată și depunerea frecventă a unui cuțitaș curb, iar vârful de lance apar ca și la Platonești–Valea Babii lângă humerusul drept, cu vârful în sus, într-o poziție paralelă cu craniul. În cazul descoperirilor din Transilvania, vârful de lance se aflau lângă humerusul drept sau stâng; aici, vasele și ofranda de carne erau depuse în partea sudică, la fel ca și la Platonești–Valea Babii, indiferent de orientarea scheletului, observație valabilă și pentru nordul Mării Negre.

Descoperirile din Transilvania se încadrează atât în faza arhaică, datată în nordul Mării Negre începând cu ultimele decenii ale secolului VII a.Chr. și până prin al treilea sfert al secolului VI a.Chr., cât și în cea clasică, până pe la mijlocul ei, primele pătrunderi ale acestui grup fiind considerate a se fi produs la începutul secolului VI a.Chr., datare susținută și de prezența ceramicii canelate⁵.

Vârful de lance descoperit în M.1 de la Platonești–Valea Babii are marginea tubului de înmănușare îngroșată, întâlnită doar la descoperirile mai târzii din nordul Mării Negre, datate în a doua jumătate a secolului V a.Chr., și în secolul IV a.Chr.⁶. În ceea ce privește vârful de săgeată descoperit în M.1 de la Platonești–Valea Babii, și acesta se încadrează cronologic în secolele V-IV a.Chr. avându-și, de asemenea, analogii în zonele nord-pontice⁷.

Prin particularitățile de rit și ritual și inventarul arheologic, descoperirea de la Platonești se încadrează din punct de vedere cronologic începând cu a doua jumătate a secolului al V-lea a.Chr. și în secolul IV a.Chr. La fel ca și în cazul descoperirilor din județul Brăila, și aceasta ar putea fi pusă în legătură cu ultimul val scitic înfrânt de Filip al II-lea în anul 339 a.Chr.

⁵ Vasiliev 1980, 41-56,73, 91-92, 125.

⁶ Meljukova 1964, pl. 12/11, 13.

⁷ Meljukova 1964, pl. 8/J.5, 9/ A1 și B/2-3.

Bibliografie

- Hartuche, N. 1980, *Preliminarii la repertoriul arheologic al județului Brăila*, Istros 1, 281-354.
- Meljukova, A., I. 1964, *Vooruženie skifov*, Sbornik Arheologičeskikh Istočnikov, D 1-4, Moscova, 14-77.
- Rența, E. 2003, *Platonești, com. Săveni, jud. Ialomița, Punct: platoul Hagieni*, CCA. Campania 2002, 236-237.
- Sîrbu, V. 1983, *Câmpia Brăilei în secolele V-III î.e.n. Descoperiri arheologice și interpretări istorice*, SCIVA, 34, 1, 11-41.
- Vasiliev, V. 1980, *Sciții agatârși pe teritoriul României*, Cluj-Napoca.

Elena Rența
Muzeul Județean Ialomița,
B-dul Matei Basarab, nr. 30,
Slobozia, jud. Ialomița,
Tel. 0243 230054

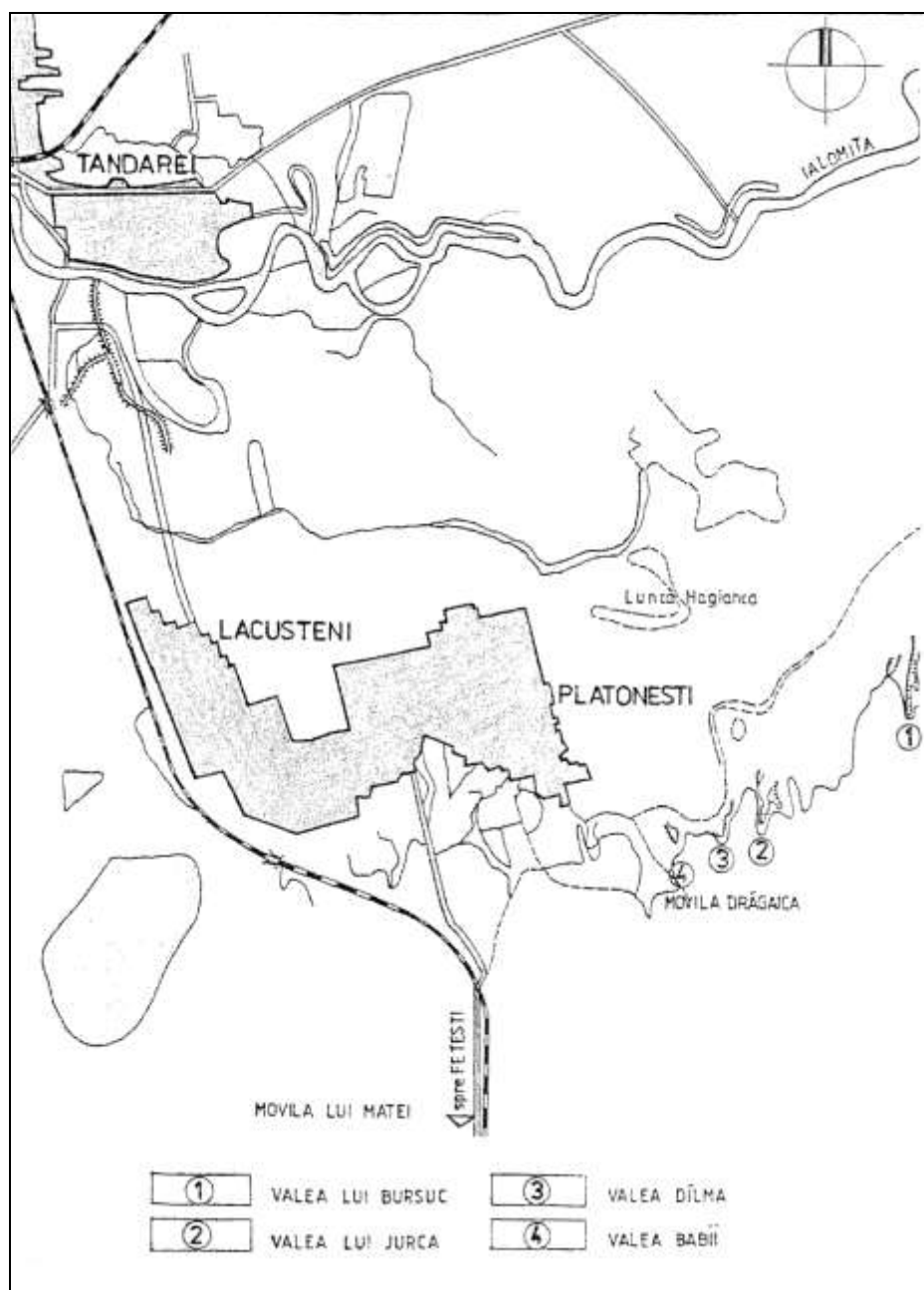

Fig. 1. Platoul Hagieni (jud. Ialomița).

Fig. 1. The Hagieni Plateau (Ialomița County).

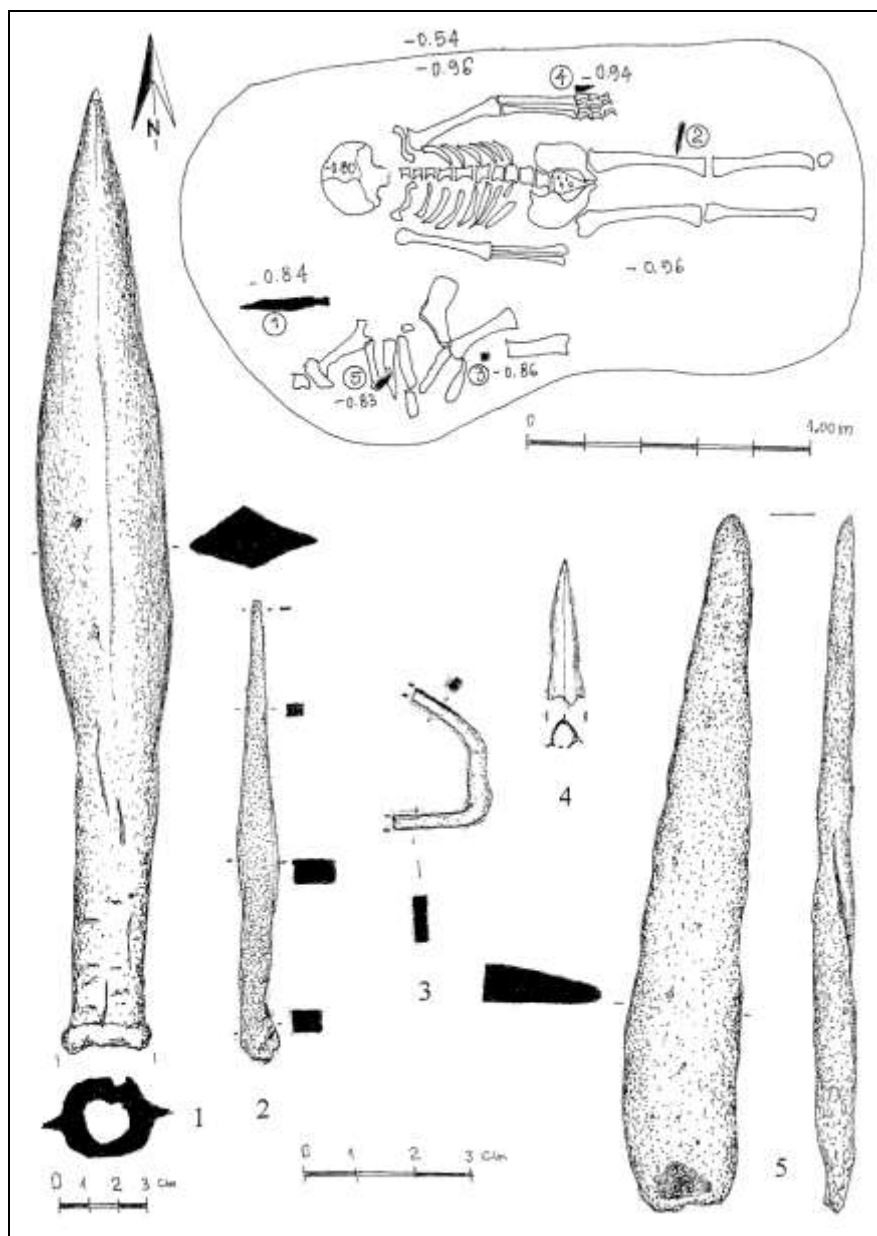

Fig. 2. Mormânt de incinerare descoperit la Platonești-Valea Babii (M.1): 1 – vârf de lance;

2, 3 – obiecte din fier; 4 – vârf de săgeată din bronz; 5 – lamă de cuțit din fier.

Fig. 2. The inhumation grave discovered at Platonești-Valea Babii (M.1): 1 – iron spear;

2, 3 – iron objects; 4 – bronze arrow head; 5 – iron knife blade.